

हेर डायची एलर्जी येते ? काय कराल ?

हेर डायची एलर्जी ही तशी बन्याच जणांमध्ये दिसून येते. बरेच दिवस हेर डाय लावल्यामुळे काळे केस हा आपल्या व्यक्तीमत्वाचा एक भाग होऊन जातो. त्यामुळे एलर्जी आली तरी हेर डाय लावणे सोडणे आपल्याला जीवावर येतं. आज आपण या हेर डायच्या एलर्जी बदल माहिती घेऊया.

जसं बहुतेक मिठाई मध्ये साखर हा अविभाज्य घटक असतो तसंच कुठलाही हेर डाय घेतला तर त्यामध्य para -Phenylenediamine (PPD) हे रसायन असतेच असते. त्यामुळेच तर केसांना कायमचा काळा रंग प्राप्त होतो. पण केस हे नेहमी वाढत असल्यामुळे नवीन येणारे केस परत सफेद येतात. त्यामुळे हेर डाय दर एक-दोन महिन्यांनी लावत राहावा लागतो.

हेर डायची एलर्जी ही हेर डाय वापरल्यापासून कितीही महिन्यांनी किंवा वर्षानी येऊ शकते. आपल्या शरीराला जर एखादे मोठे आजारपण आले, उदा विषाणूजन्य ताप (viral fever), मलेरिया, हिवताप, कोविड, बाळंतपण, गर्भपात, लकवा, हार्ट अटॅक, मानसिक आघात घडणाऱ्या घटना, तर त्यानंतर आपल्या प्रतिकारशक्तीमध्ये थोडे बदल निर्माण होऊ शकतात व त्यामुळे नसलेल्या गोष्टींना एलर्जी चालू होऊ शकते. हेर डाय वापरल्यानंतर काही आठवडे किंवा महिने किंवा वर्षानंतर एलर्जी येण्याचे हे कारण असते.

हेर डाय एलर्जीची लक्षणे काय?

हेर डाय लावल्यानंतर काही तासात किंवा एक दोन दिवसांमध्ये डोक्यामध्ये खाज येऊ लागते. लालट पुरळ येते. एलर्जी जर जास्त प्रमाणात आली तर तेथून लस येते व त्यामुळे केसदेखील एकमेकांना चिकटतात. जिकडे केस कमी असतात (उदा. पुढचा व वरचा भाग), तिथे जास्त हेर डाय लागला जातो व त्यामुळे तिथे एलर्जीदेखील जास्त प्रमाणात येते. हेर डाय धुतल्यानंतर तो चेहऱ्यावर ओघळतो. त्यामुळे डोळ्यांना व चेहऱ्याला खाज येणे, कानांना खाज येणे, डोळे सुजमट बनणे, चेहरा लाल होणे, कपाळाला सूज येणे अशीही लक्षणे पाहावयास मिळतात. एखाद्याला PPD ची फारच जास्त एलर्जी असेल तर त्याचा रक्तदाब कमी होऊन सर्व चेहरा व डोळ्यांना सूज येऊन ती व्यक्ती बेशुद्धदेखील पडू शकते. याला Anaphylaxis असे म्हणतात.

डोक्याची त्वचा जरा जाड व निबर असल्यामुळे काही जणांना डोक्याच्या त्वचेवर लक्षणे कमी पण कपाळ, डोळे, कान अशा ठिकाणी खाजरे पुरळ जास्त प्रमाणात येऊ शकते. रासायनिक कायम टिकणाऱ्या (permanent) हेर डायमध्ये हायड्रोजन पेरॉक्साइड हा डेव्हलपर तसेच अमोनिया देखील असतो. त्यामुळे केस थोडे कडक होतात व सुके बनतात व त्यांच्या टोकांचे विभाजन होते (स्प्लिट एंड). हायड्रोजन पेरॉक्साईडच्या ब्लिंचिंग इफेक्टमुळे केसांचा नैसर्गिक रंग कमी होतो व केस लवकर जास्त पांढरे दिसू लागतात. केसांचे जे बाहेरचे आवरण आहे ज्याला क्युटिकल म्हणतात त्याची हानी होते व त्यामुळे केस निस्तेज व शुष्क होतात. केसांखालील त्वचा देखील हायड्रोजन पेरॉक्साइड मुळे शुष्क बनते व कधीकधी डोक्याला खाज येऊन त्वचा लालट होऊ शकते. कायमच्या हेर डाय मध्ये हायड्रोजन पेरॉक्साइड व अमोनिया असल्यामुळे असे दुष्परिणाम पाहावयास मिळतात. ते सेमी परमनंट हेर डाय मध्ये नसतात. पण सेमी परमनंट हेर डाय चा रंग ६ ते ८ शाम्पूमध्ये उतरत जातो.

कधी कधी पूर्णपणे आयुर्वेदिक असलेल्या हेअर डाय मधील घटकांना देखील (उदा मेंदी, नीळ, आवळा) एळर्जी येऊ शकते. किंबुना आयुर्वेदिक डाय मधील मेंदी व नीळ (indigo) या घटकांनी कधी कधी चेहऱ्याला काळवंडलेपणाही येऊ शकतो.

काही जणांना हेअर डायमुळे खाज व पुरळ येत नाही. पण हेअर डाय नुकताच लावून धुतल्यावर खाली चेहऱ्यावर उतरल्यामुळे कपाळ, नाक, गाल व कानाचा वरचा भाग हळूहळू काळपट होऊ लागतो. अर्थात ज्या प्रमाणात बरेच जण हेअर डाय लावतात, त्यामानाने चेहरा काळपट होण्याचे प्रमाण फार कमी जणांमध्ये दिसून येते. तसेच क्वचितच एखाद्याला हेअर डाय लावल्यामुळे तेथील त्वचा ही कोडासारखी सफेद होते व हेअर डाय लावणे चालूच ठेवले तर शरीरावर कोडाचे सफेद डाग देखील येऊ शकतात.

हल्ली ठराविक केस वेगळा रंग लावून हायलाईट करण्याची पद्धत बन्यापैकी प्रचलित आहे. हा देखील एक प्रकारचा रासायनिक रंगच असतो व त्याचीही क्वचित प्रसंगी एळर्जी येऊ शकते. पण ती त्वचेच्या तेवढ्याच भागापुरती मर्यादीत राहते.

रासायनिक हेअर डाय मुळे मूत्राशयाचा कर्करोग होतो असे म्हटले जाते. तसा कर्करोग जे आपल्या केसांना हेअर डाय लावतात त्यांना होत नाही पण ज्यांचा हेअर डायशी आपल्या व्यवसायामुळे रोजचा संबंध येतो (उदा. सलून व पार्लर मधील कर्मचारी) त्यांना फार क्वचित प्रसंगी होऊ शकतो. त्यामुळे अशा व्यक्तींनी हेअर डाय लावताना रबरी हात मोज्यांचा वापर करणे आवश्यक आहे.

हेअर डायची एळर्जी आल्यास काय करावे?

एकदा का एखाद्या गोष्टीची एळर्जी आली तर ती जाणे कठीण असते. लोक हेअरडायची एळर्जी आहे हे माहीत असूनही अधे मध्ये हेअर डाय लावत राहतात व त्यामुळे त्यांची डोक्यांची त्वचा ही बरीच जाड बनते व भरपूर खाज येत राहते. त्यामुळे सर्वांत पहिली गोष्ट म्हणजे ज्या हेअरडायची एळर्जी आहे तो बंद करणे आवश्यक आहे. अशा वेळी लोकं एका कंपनीचा हेअर डाय बंद करून दुसऱ्या कंपनीचा हेअर डाय चालू करतात. पण त्यामध्ये देखील PPD हे तेच रसायन असल्यामुळे एळर्जी चालूच राहते. काहीजण आयुर्वेदिक आहे असं समजून काळी मेंदी वापरतात. पण निसर्गामध्ये मेंदी ही लालच असते. त्यामुळे काळ्या मेंदीमध्ये देखील PPD हा डाय असतोच. तो विकणाऱ्या कंपनीने खाली बारीक अक्षरात लिहिलेले असते की वापरण्याआधी टेस्ट करून पहावा. पण ते आपण वाचत नाही व त्याची दखल घेत नाही. हेअरडायची एळर्जी आहे असे वाटत असल्यास तो डाय पातळ करून कानापाठी एक चौरस इंच भागावर लावून पहावा. त्यानंतर जर एक दिवसात तिथे लाली किंवा पुरळ आले तर ज्यामध्ये PPD आहे तो हेअर डाय वापरू नये. अशा व्यक्तींनी पूर्णपणे आयुर्वेदिक असलेला हेअर डाय वापरावा . आयुर्वेदिक हेअर डाय मध्ये मेंदी, निळ, आवळा, भृंगराज, ब्राम्ही, जास्वंद, मंजिष्ठ इ गोष्टी असतात. या नैसर्गिक गोष्टी आहेत व त्यांची एळर्जी येण्याची शक्यता कमी राहते. पण या आयुर्वेदिक हेअर डाय मुळे केसांना रासायनिक हेअर डाय एवढा गडद काळा रंग येऊ शकत नाही. तसेच हा कायमचा टिकणारा हेअर डाय नाही. त्यामुळे आधी लावलेल्या केसांनाही परत परत हा लावावा लागतो व रासायनिक हेअर डाय प्रमाणे धुण्यापूर्वी फक्त अर्धा तास डोक्यावर ठेवून चालत नाही तर तो कमीत कमी एक तास तरी लावून ठेवावा लागतो.

काही कायमच्या हेअर डाय मध्ये PPD ऐवजी toluene-2,5-diamine हे रसायन असते. याची एळर्जी येण्याचे प्रमाण PPD च्या एळर्जीपेक्षा जरा कमी असते. तसेच या रसायनाचे अणिविक

वजन (Molecular weight) हे PPD पेक्षा जास्त असल्यामुळे PPD च्या मानाने या रसायनाचा त्वचेमध्ये शिरकाव कमी होतो. त्यामुळे त्याची एलर्जी येण्याची शक्यता देखील कमी राहते.

हे अर डायची एलर्जी आली असल्यास डॉक्टर तुम्हाला तिथे लावण्यासाठी स्टिराँइडची मलमे देतात. तसेच खाज कमी करायच्या विशिष्ट गोळ्या देतात. एलर्जी जास्त प्रमाणात येऊन लस गळत असेल तर तोंडावाटे स्टिराँइडच्या गोळ्या व कधीकधी प्रतिजैविके देखील घ्यावी लागतात. हे अर डाय सतत लावून जर चेहरा काळा पडत असेल तर हे अर डाय बंद करणे आवश्यक आहे. असा काळवंडलेला चेहरा सुधारण्यासाठी म्हणून सुरुवातीला स्टिराँइडची मलमे तसेच नंतर काळेपणा कमी करण्यासाठी असलेली मलमे त्वचारोग तज देतात. हे अर डायमुळे केसांखालील त्वचा कोडासारखी सफेद पडल्यास हे अर डाय लावणे लगेच बंद करणे फार आवश्यक आहे. तसे केल्यास औषधांना चांगला प्रतिसाद मिळतो व तो सफेद डाग निघून जातो.